

Hrvatska književnost kao povijest bolesti

Analiza života i smrti poznatih hrvatskih pisaca i umjetnika

TUBERKULOZA, rastrojenje, materijalna bijeda, samoubojstva, kolera, 'kosili' su naše znamenite umjetnike i književnike od 40-ih godina 19. stoljeća do 30-ih godina 20. stoljeća, ne ostavljajući im vremena da do kraja izbruse svoje talente. Zašto je tomu bilo tako, s mnogo gorčine i naboja pokušava odgovoriti knjiga 'Kako su umirali hrvatski književnici' Vladimira Jurčića, pjesnika i književnog kritičara za kojeg se pretpostavlja da je 1945. ubijen u nekom od zagrebačkih zatvora ili logora.

Kroz knjigu pratimo nevesele sudbine umjetnika od Stanka Vraza, Vatroslava Lisinskog, Vjekoslava Karasa do A. G. Matoša i Janke Polića Kamova. Jurčić je, među ostalim, sastavio svojevrsnu statistiku koja pokazuje da se životni vijek hrvatskih umjetnika kretao u rasponu 40-50 godina. 'Naš književnik je siromašan, ovisan i neslobodan. On znade, da stvarajući i predavajući se umjetnosti strada i da sebe uništava. Posvršivši svoj građanski i svakodnevnii posao, on radi književno; on se izmuči u svojoj službi, da se napola ispljen daje na stvaranje', uočava Jurčić.

Ni hrvatske mecene nisu bile naročito od pomoći. Tako znameniti Ilirac Lju-

Proučavanje korespondencije i nekrologa

• Knjiga je nastala na temelju prilično opsežnog istraživanja koje je podrazumijevalo prikupljanje dokumenata i biografskog materijala, kao i proučavanje korespondencije i nekrologa od 40-ih godina 19. stoljeća do 30-ih godina 20. stoljeća.

devit Gaj u knjizi zadobiva konture kakvog negativca iz Dickensovih romana: 'Već ne znam koji put se spominje Gaj. I Vraz, i Kurelac, i Preradović govore o Gaju samo loše. Zato Gaja treba da gledamo onakova kakav je bio - uobraženi plemenitaš, bez osjećaja, bez razumijevanja; demagog i dobar frazer, ali ne prijatelj, ne narodni čovjek. Od njega se nitko nije mogao pomoći. Bio je zatvoren, nepristupačan i hladan za tuđu bijedu...' U pitanje je doveden i Ilirski pokret. 'Svaka ilirska godina bila je bijedna u životu hrvatske književnosti', piše autor, a svoju tvrdnju potkrepljuje Vukotinovićevom dvojbom: 'Što smo učinili? Čime smo literaturu našu obogatili? Tko je pisao? Nitko... Da li se koji novi spisatelj pojavio? Nije nijedan... Čemu tolika vika i buka o domoljublju, kad nitko neće ozbiljno da se trudi!'

Lijepih riječi Jurčić u svojoj knjizi nije našao ni za PEN i DHK. Članove tih udruga naziva grafomanima i 'situiranim diletantima'. Po njemu, istinski talenti su pomrli u bijedi 'boreći se protiv pokvarenjaka i narodnih krpelja, dok su ti nametnici kušali okaljati spomen na borbe držeći govore nad njihovim grobovima.' ŽELJKO ŠPOLJAR